

duister gekleurd, alweer in overeenstemming met zijn omgeving. De geleerden zijn het er nog niet volkomen over eens, of dit wel volkomen waar is, maar ze hebben die zwarte vlinder alvast maar de mooie naam gegeven van *Amphidasis betularia* var. *doubledayaria*. Wie zich eenvoudiger wil uitdrukken noemt hem: de melanistische variëteit van de Groote Berkenspanner. Deze variëteit komt in Engeland zeer veel voor (Doubleday, waarnaar hij genoemd is, was ook een Engelsch entomoloog.) In Nederland is de zwarte vlinder ook een enkele maal gevangen; in 't Vondelpark komt alleen de lichtgekleurde type voor.

Die andere spanrups uit Hauwert, (die op 't rozentakje) heeft mij zijn naam niet willen zeggen. Bovendien is hij dood gegaan. Maar een van de beste rupsenkenners uit ons land, aan wie ik mijn schets van 't beest liet zien, zei, dat 't zeer waarschijnlijk een *Zonosoma*-soort zou zijn. De rups is heelemaal groen en glad, net als een rozentak, maar elke geleding heeft rondom aan 't begin o, zoo'n flauw karmijn kringetje en ook de zigzagstreep aan weerszijden langs 't lichaam is heel licht karmijnkleurig. De bultjes op 't negende lid zijn groen met een rood puntje en lijken mij de zeer getrouwe nabootsing te zijn van de kleine knopjes, die de rozestruik in de herfst vormt.

Ik heb mijn eigen rozen al nagezocht, of ik er misschien ook zulke rupsen op vinden kon, want ik wilde er graag wat hebben, maar 't is me niet mogen gelukken. 't Is nu wel wat laat, om nog naar spanrupsen te zoeken, maar er zijn er toch nog genoeg; ik weet ook een verhaal van een dame, die een rups van *Urapteryx* de heele winter door op een klimoprak van een corbeille in haar salon in leven heeft gehouden en daar veel plezier van beleefd heeft. Maar misschien wil die dame dat zelf wel eens vertellen.

JAC. P. THIJSSÉ.

Jonge wielewalen.

Mag ik een oogenblik van uwe welwillendheid gebruik maken?

Reeds van uit mijn jongensjaren een groot liefhebber van de natuur, kon het niet anders, of uwe boekjes „In sloot en plas” enz. moesten mij in verrukking brengen. 'k Heb na lezing direct een groot aquarium aangelegd: 15, bij 6 bij 3 dM. Dat staat thans in een vensterbank in school. 't Gaat uitstekend: de planten groeien als kool en geen enkel dier is tot heden gestorven, of 't moest zijn, dat het ten offer viel aan de vraatzucht van een zijner medeburgers. Het is voor ons, onderwijzers en leerlingen, dan ook een onuitputtelijke bron van genot, terwijl het nuttige aan het aangename wordt verbonden door het maken van opstellen naar aanleiding van het waargenomene. Tot zóóver is dus alles goed, maar nu volgt er iets, dat minder mooi is. Herhaaldelijk gebeurt het nl., dat mijne leerlingen vol belangstelling vragen: wat is dat? als een vreemde waterbewoner voorbij gaat, en dan moet ik dikwijls het antwoord schuldig blijven.

Nu weet ik wel, dat het niet zoozeer aankomt op den naam, als we het *leven* slechts goed waarnemen, en ook zie ik er volstrekt geen kwaad in, mijn kereltjes eerlijk te bekennen: Ja, jongens, dat weet ik niet! maar zoo iets is toch voor ons allen eene teleurstelling. De belangstelling zou stellig verhoogd worden, wanneer we wisten, met welken heer of juffrouw we te doen hadden. Daarom ben ik zoo vrij, ook in naam mijner jongens, u beleefd te verzoeken, mij een werkje aan de hand te doen, dat ons terecht helpt. Dat u er wel eentje weet, daarvan zijn we vast overtuigd, mijn jongens en ik.

Dan hebben we in ons terrarium een schildpadje, dat ons aller medelijden opwekt. De jongens met hunne hongerige magen kunnen 't maar niet over het hart krijgen, dat „het beest nu heelemaal niets krijgt.” We hebben 't al eens een worm en een blaadje gepresenteerd, maar het bedankt er voor en kijkt zoo flauw de wereld in, dat we toch meenen dat het zich niet heel wel bevindt bij een leege maag. Wat moeten we daaraan doen?

Verder zouden we ons aquarium gaarne den winter dóór houden, maar we hebben geleerd, dat ijs meer ruimte noodig heeft dan water en zijn daarom bang, dat de ruiten zullen springen, als 't hard vriest. Is onze vrees gegrond — of loopt het zoo'n vaart niet, als de ijskorst niet dik wordt?

Vervolgens — ja mijnheer, als u thans geen tijd hebt, zoo lang naar ons te luisteren, leg ons geschrijf dan maar aan kant, tot u er in een verloren oogenblik weer eens aan kunt denken, want we zijn er nog niet — vervolgens dan hebben we eens het nest van een wielewaal gevonden, dat een, voor ons althans, vreemd schouwspel aanbod. De jongen nl. verkeerden in een netelige positie. Drie van de vier zaten aan het nest vast en wel op een zonderlinge manier. Eenige woldraden waren stevig om de tong gewoeld en zaten achter de pijlvormige spitsen zoo vast, dat de beesten niet dan met moeite verlost konden worden. De draden verliepen in het nest. Nu getuigde onze handelwijze wel van een goed hart, maar niet van veel nadenken, zegt u misschien. En zoo denk ik er thans ook over. We hadden moeten afwachten, om te zien, of we hier met een „stukje natuur” te doen hadden, dan wel, of we iets onnatuurlijks zagen. Weet u, wat ik bijv. gaarne eens zou willen zien? De tong van een volwassen, vrij geboren wielewaal. En waarom! Is er wel een vogel hier die zulke „ronde” klanken kan voortbrengen? En dan denk ik aan de dikke, vleezige tong van de papegaai. Kan die van de wielewaal op „natuurlijk-kunstmatige” wijze niet zoo gemaakt zijn, dat hij zijn helderdof-rond riekeliuwe laat hooren, zooals geen spitstong 't hem nadoet? Wellicht ben ik heelemaal mis — en toch... die jonge vogeltjes zaten alle op één na vast en de tongspits van twee daarvan was reeds geheel verdroogd. Die zou afgevallen zijn met een paar dagen en de beestjes waren na de operatie weer vrij geweest. En zij konden die operatie doorstaan. Wel was dat jong, hetwelk los gebleven was, het fleurigst, maar de anderen kwamen heel goed mee, terwijl ze toch reeds lang vast gezeten moeten hebben, getuigen de zwarte, verschroepelde tongspitsen. Hoe ze vast raakten? Stellig bij het opsteken van den kop, als de ouders voedsel brengen. Dan komt door den geopenden bek de tong bloot en de eigenaardige bouwmaterialen van het nest doen het overige.

Misschien was het toeval, misschien niet en is het u reeds lang bekend — toch vraag ik u beleefd om inlichtingen, hetwelk ik, afgaande op den vriendelijken, aangename toon, die óveral in uwe werken, ook o.a. in de *Levende Natuur*, doorstraalt, met eenige vrijmoedigheid meen te mogen doen.

Leeuwarden.

J. A. BRASSINGA.

Stuur de u onbekende diertjes of teekeningen ervan maar aan ons op, dan zullen we zien, of we de namen voor u te weten kunnen komen. Die schildpad zal wel eens gaan eten; hij lust eigenlijk van alles.

Jonge wielewalen raken vaak verward in de paardeharen van 't nest en dikwijls komen ze om 't leven. Dat met die tongen lijkt ons merkwaardig genoeg; misschien is er wel iemand onder onze lezers, die uw waarnemingen kan aanvullen.

Vóór December geven we een uitvoerig artikel over de behandeling van aquaria en terraria gedurende de wintermaanden.

Enige bijzondere planten, in de jaren 1896 en 1897 gevonden.

Het Pothoofd bij Deventer is in de laatste jaren een merkwaardige vindplaats voor tal van planten, die of elders zeldzaam zijn of nog niet als inlandische planten bekend zijn. Sommige dier planten beginnen zich van daaruit reeds over eene grootere oppervlakte te verspreiden en hebben dus kans, op den duur werkelijk indigene planten te worden. Hoe komt het, dat daar op een klein plekje een zoo groot aantal plantensoorten wordt aangetroffen, waarvan vele in het Oosten thuis behooren? Zeer waarschijnlijk schijnt mij de verklaring toe, die ik van den Heer Tj. Sterringa te Deventer ontving, een verklaring, die hij na een nauwkeurig onderzoek, gemeend heeft te mogen geven. Aan het Pothoofd komt met stoombooten veel graan aan; dat wordt eerst gezeift en het vuil wordt op het bewuste plekje, achter het tramstation, neergeworpen. In dat vuil zullen zich vrij wat zaden bevinden van planten, die groeien in de streken, waarvan het graan afkomstig is en daar ontkiemen. Zoo is de aanwezigheid van planten, die thuis behooren in de Zuid-Rusland en den Levant, te verklaren, terwijl misschien de aanwezigheid van *Centaurea Calcitrapa* en *Centaurea Solstitialis* wijzen op aanvoer van graan uit Zeeland.

De planten, waarvan ik exemplaren bezit, van dat plekje afkomstig, zijn ten deele verzameld door den Heeren Tj. Sterringa en P. Westerhof, ten deele door mij zelve.

Het zijn *Panicum capillare*, *Eragrostis minor*, *Glaucium corniculatum*, *Hibiscus Trionum*, *Potentilla norvegica*, *canescens*, *melinata* en enkele bastaardsorten van de genoemde met *Pargatea*, *Melilotus coerulea*, *Trifolium hybridum* (misschien ook elegans, althans tusschenvormen tusschen hybridum en elegans), *Echinosperrum Lappula*, *Salvia sylvestris* en *verticillata*, *Sideritis montana*, *Asperula Aparine*, *Ambrosia artemisiifolia*, *Achillea nobilis*, *Centaurea Calcitrapa* en *Solstitialis*, *Artemisia Abrotamum*.

Merkwaardig valt hiermede samen, wat betreft de *Salvia verticillata*, dat ik daarvan ook een exemplaar ontving van den Heer F. Knake te Steenderen, door hem gevonden op een met dennetjes beplant heuveltje, de Galgenbult te Hoog-Keppel.

In de nabijheid van het Pothoofd vonden de straks genoemde Heeren tusschen steenen en scherven aan den IJselkant nog *Salsola Kali*, *S. tenuifolia*, *Sisymbrium pannonicum*, *Loeselii* en *Columnae*, alle in den laatsten tijd op verschillende plaatsen nog al eens aangetroffen planten.

Zeer merkwaardig is het verder, dat in 1895 door den Heer Sanberg te Amsterdam en mij bij een eendenkooi in de duinen bij Sandpoort werd gevonden een blauwe Verbasium, die bleek *Verbasium phoeniceum* te zijn, terwijl de Heer Knake, bovengenoemd, in dit jaar dezelfde plant op den straks genoemden Galgenbult aantrof.

Ook ontving ik van genoemden Heer *Gypsophila paniculata* van dezelfde plaats en deelde hij mij op mijn aanvraag mede, dat een niet zoo krachtig exemplaar op een half uur afstand van den Galgenbult in den tuin van het kasteel Ulenpas bloeide. Is deze plant dus op eerst genoemde plaats verwilderd? Dit zal wel moeilijk zijn uit te maken.

Van den Ulenpas zond hij mij ook een exemplaar van *Platanthera montana*. Voor het eiland Terschelling zijn zeker merkwaardige planten de *Vaccinium macrocarpon* en *Helianthemum guttatum*. De laatste was reeds lang voor Vlieland ook bekend en werd door mij in 1895 in groot aantal bloeiende aangetroffen ter zijde van den weg van het dorp naar het Badhuis en in de nabijheid van de nieuwe eendenkooi. Ook werd mij toen medegedeeld, dat een Terschellinger kooiker, die het toezicht hield bij den bouw van de eendenkooi daar de zoogenaamden „beien," de *Vaccinium macrocarpon*, die op Terschelling zelfs worden geteeld, had gezien.

Dezer dagen zond de Heer S. Boon van Vlieland mij verscheidene exemplaren dezer plant, geplukt in de nabijheid van het posthuis op Vlieland en is dus hiermede het voorkomen dezer plant op dit eiland ook bewezen.

Van de verdere vondsten in dit jaar gedaan, vermeld ik, dat de Heer G. H. Japikse te Haarlem mij in het voorjaar toezond hoog opgeschoten exemplaren van *Anemone nemorosa*, geplukt in het Bloemendaalsche bosch. Zij hadden krachtige bladen met witte plekjes en geene bloemen. Volgens zijne mededeeling kwamen er soms groene bloemen aan. Prof. Dr. J. Ritzena Bos had de goedheid deze planten te onderzoeken en deelde mij mede, dat zij door

schimmel, de *Puccinia Anemones Pers = Puccinia fusca Winter* waren aangetast. Een andere schimmel ontdekte ik op de bladeren der *Myrrhis odorata*, deze plant was aangetast door de *Puccinia Pimpinellae Strauss*. De *Myrrhis odorata*, boven vermeld, is in de omstreken van Dieren en Brummen in het geheel niet zeldzaam. Reeds in vroegere jaren had ik uit die streek exemplaren ontvangen, doch het bleek mij dit jaar op een excursie met den Heer P. van den Burg te Laag-Soeren, dat zij daar nogal voorkwam, terwijl hij mij later meldde haar ook te hebben gevonden in het bosch om het kasteel Enghuizen bij Hummelo en in Hummelo zelf tusschen meidoornheggen.

Om de vindplaats merkwaardig is de vondst van *Cochlearia officinalis* door den Heer A. L. Vreeken, n.l. te Mijdrecht langs een dijk. Van Texel ontving ik van de Heeren F. Heeroma en H. de Vries een exemplaar van *Erysimum orientale* en van den Heer S. de Boer een exemplaar van de bloemkroonlooze variëteit van dezelfde plant, resp. geplukt bij Koog en Burg. De Heer Beeboer te Twijzel zond mij ook een exemplaar van die plant, gegroeid tusschen stamboonen.

De Heeren A. Reclaire te Rotterdam en L. Rieter te Venlo zonden beide een exemplaar van *Camelina microcarpa*, het eene geplukt op een asch- en sintelhoop bij het stoomgemaal van de Plas en de Rotte te Hillegersberg, het andere langs een heg op zandgrond bij het Villapark te Venlo. Eerstgenoemde heer deed mij ook een exemplaar van *Althaea hirsuta* toekomen, gevonden aan den wegwijk langs de Rotte.

Van *Trifolium aureum Poll* ontving ik een exemplaar van den Heer J. de Vries te Spanbroek, geplukt op een klaverveld bij die plaats, terwijl ik zelf in een tuin te Abcoude plakte een tusschensoort tusschen *Trifolium hybridum* en *Elegans*.

De Heer P. van der Burg te Utrecht gaf mij een door hem geplukt exemplaar van *Sanicula europaea*, uit het bosch om het kasteel Enghuizen bij Hummelo, terwijl ik van den Heer G. P. Moerman te Rozenburg een exemplaar van *Caucalis daucoides*, gevonden op een boerenerf bij Rozenburg, kreeg.

De Heer Knake bovengenoemd zond mij exemplaren van *Lonicera canadensis W*, een voor ons land geheel nieuwe plant, vrij menigvuldig op 2 plaatsen voorkomend op leemgrond in een dennenbosch te Hoog-Keppel.

Van de Heeren J. Sturing te Haarlem en A. Reclaire te Rotterdam ontving ik exemplaren van *Quercus sessiliflora*, resp. geplukt in den Hout bij Haarlem en in het akkermaalshout bij Bergen-op-Zoom. Ik zelf vond dien boom geplukt te Abcoude. Zijn voorkomen in ons land is hiermede zekerheid geworden.

De Heer D. Pruis te Ter Apelkanaal zond mij exemplaren van *Trientalis europaea*, uit het bosch de Ruige Lage bij het klooster Ter Apel, een bosch, waar in vroegere jaren diezelfde plant ook is aangetroffen. Wanneer ik eindelijk vermeld, dat de Heer J. F. Ekering uit den Haag mij *Orobancha coerulea*, in de duinen aldaar aangetroffen, de Heer L. F. van der Zweep te Wollega, *Asperula arvensis*, in zijn tuin aldaar gevonden en de Heer Nengerman te Wageningen, *Nicandra physaloides*, in een moestuin aldaar gevonden, zonden, dan blijkt dat van verscheidene zeldzame of slechts eenmaal aangetroffen planten nieuwe vindplaatsen zijn ontdekt, terwijl tevens de kennis onzer flora is verrijkt door het vinden van eenige tot dusver niet aangetroffen plantensoorten.

Als merkwaardigheden noem ik eindelijk nog, dat door mij bij Bussum is gevonden een wilg met mannelijke en vrouwelijke katjes te gelijk, en eene geheel melkwitte vorm van *Orchis maculata* in eene vochtige heide bij Laag-Soeren.

Ik hoop dat de lijsten, die binnen kort worden verwacht van allen, die dit jaar hebben willen medewerken tot uitbreiding van de kennis van de Flora van Nederland, op nieuw vele bijzonderheden zullen leeren kennen.

Ik zal, na die lijsten te hebben gesorteerd, gaarne nog eens van het tijdschrift gebruik maken, om aan de lezers de resultaten van dat onderzoek bekend te maken.